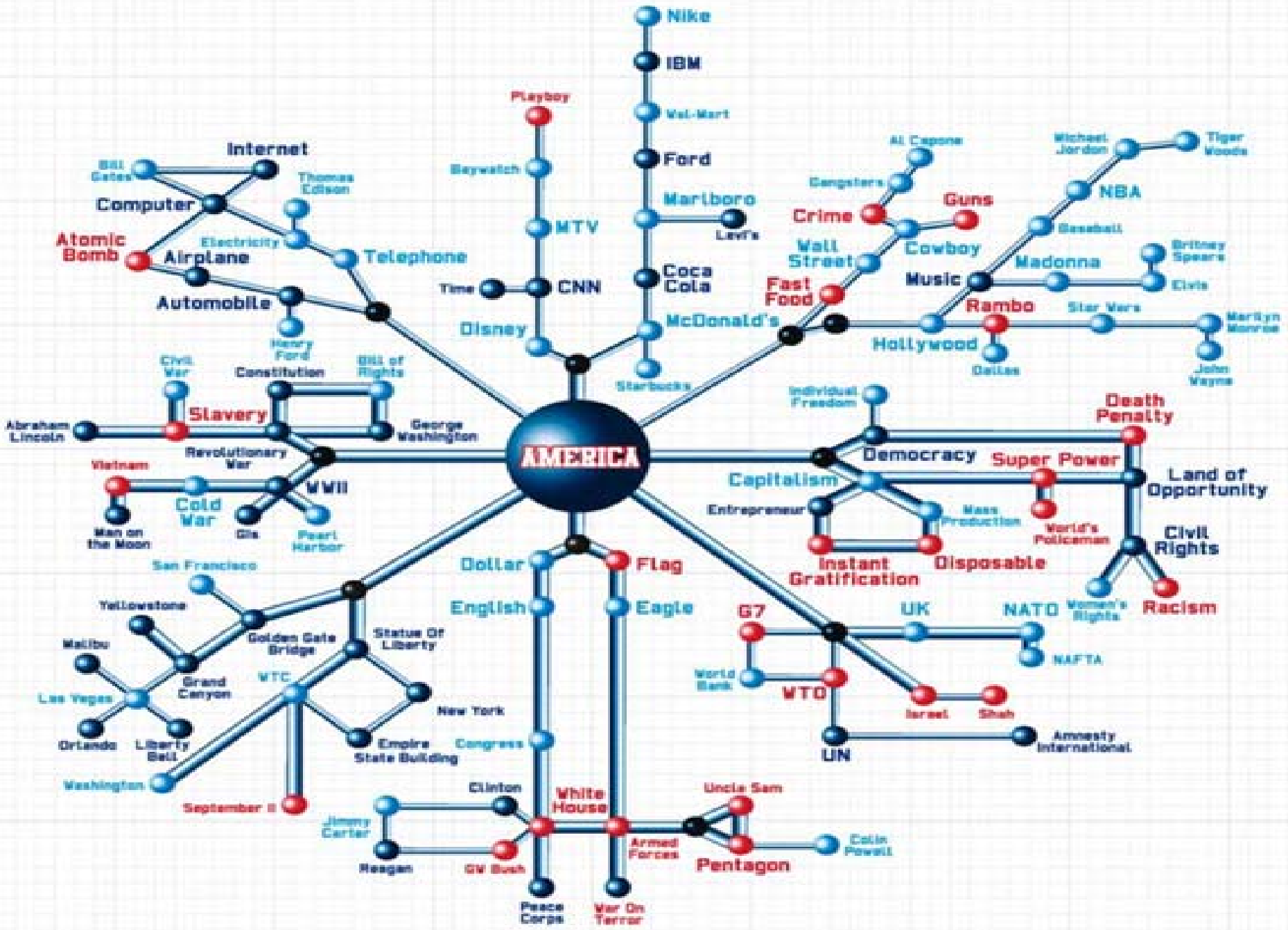

EMS IN JAVNOST

16. marec 2005

MEDIJI IN EMS

Dr. Sandra B. Hrvatin

MEDIJSKI VPLIV- V ČEM JE MOČ MEDIJEV?

Funkcija prednostnega tematiziranja (*agenda-setting*)

Mediji ne določajo samo kazalo pozornosti javne razprave (izbira tem) ampak ponujajo (ne)sprejemljive razlage.

Mediji ne vplivajo samo na to o čem govorimo ampak predvsem na to kako govorimo.

ZNANOST IN MEDIJI

Za večino ljudi so glavni vir informacij o znanosti množični mediji, saj v nasprotju z drugimi temami le redki posamezniki spoznavajo tovrstne teme s pomočjo lastnih izkušenj ali skozi lasten izobraževalni proces .

Glede na novičarske vrednosti posameznega dogodka je poročanje o znanosti dovtetno predvsem za nova odkritja ali 'prvake znanosti', torej nekakšne neverjetne dosežke, ki pogosto promovirajo elitno skupino znanstvenikov.

Posebej izstopajo tiste teme, ki imajo za bralce/poslušalce/ gledalce »osebno uporabno vrednost« – tveganja, bolezni, zdravje, odkrivanje novih zdravil....

Omejitve pri poročanju o znanstvenih temah:

- **Profesionalne norme** zahtevajo od novinarja, da išče točnost, objektivnost in uravnoteženost. Zadnje pomeni, da mora novinar ponuditi enako količino prostora vsem nasprotujočim si stranem.
- **Ekonomski vplivi.** Mediji so profitna podjetja, ki med seboj tekmujejo za pozornost občinstva. Le malo novinarjev ima čas preveriti veljavnost znanstvenih trditev ali vzdrževati navezo z verodostojnimi znanstvenimi viri. Tako dobivajo poročevalci informacije večinoma eden od drugega in s tem sestavljajo nekakšno 'notranjo prehranjevalno verigo' oskrbe z informacijami.
- **Znanstvena kultura.** Znanstveniki se navadno upirajo posredovanju dokončnih trditev in ugotovitev, saj je znanstvena raziskava proces, ki odkriva resnico počasi, skozi procese preverjanja, ocenjevanja in ponavljanja.
- **Žargon** – znanstveniki pogosto ne znajo »prevajati« svoj strokovni jezikovni kod v besedilo primerno (in razumljivo) neznanstvenikom oz. laikom. To prevajanje prevzamejo mediji.

- Uveljavljeni znanstveniki medijem **ne zaupajo** in tako prepuščajo javno areno znanstvenikom, ki zagovarjajo bolj ekstremne poglede. Vladni znanstveniki imajo sicer odpor do govorjenja v javnosti, neodvisni znanstveniki, pa novinarje obravnavajo kot slabo obveščene in nezaželene.
- Novinarji pri iskanju dokončnih, pogosto objavljajo nepreverjene trditve, medtem, ko raziskovalci svoja odkritja preverjajo pogosto vse življenje. Prispevki v medijih tako pretiravajo pri navajanju nasprotnih si mnenj ali pa objavljajo dokončne trditve, ki jih znanost ne podpira.

MEDIJSKO POROČANJE

- Nove tehnologije – nova tveganja – kako nadzorovati strah?

Pred nekaj leti se je v množičnih medijih pojavilo ugibanje o tem ali najhujših boleznih našega časa, kakršen je rak, zaradi katerega iz leta v leto zboli več ljudi, ne povzroča tudi nenadzirano elektromagnetno sevanje anten, daljnovodov, oddajnikov, napeljav in predvsem mobilnih telefonov. (Ne čvekajte po mobilcu!, Jana)

Najbrž ni človeka, ki bi si mogel zamisliti življenje brez gospodinjskih naprav, televizije, in mobilnih telefonov. – In vendar vsakič, ko uporabimo električne aparate, tvegamo, da bomo ceno za udobnejše življenje poravnali s svojim zdravjem. (Kjer je elektrika je tudi tveganje, Slovenske novice)

- Nerazumljiva znanost – razumljivi mediji

Ker od državnih in znanstvenih institucij ni bilo hitrih, predvsem pa razumljivih odgovorov so ljudje postali pozorni na izsledke, domneve in meritve številnih bioenergetikov in radiostezistov, ki so elektromagnetnem sevanju pripisali smrtno škodo za zdravje ljudi.

- Maščevanje ne vednosti

Molčečnost tistih, ki bi morali pravočasno informirati in izobraževati uporabnike se je kmalu maščevala. Ljudje so se začeli pritoževati nad vsakovrstnimi oddajniki in mnoge bazne postaje mobilne telefonije so bile prestavljene.

V »BITKI« MED ZNANSTVENIM IN ZDRAVORAZUMSKIM POMENOM BESEDE »VARNO«

Postavitev baznih postaj in anten je podobna vojni, bitki med krajanima na eni strani in podjetji (državo) na drugi. V tej »bitki« se državljanima, krajanima, civilna družba, javnost, starši kot »šibkejša« stran, ki varuje svoje interese brani pred napadom«mogočnega« nasprotnika, ki ga podpira kapital, državne institucije ter plačane in naročene raziskave. Mediji ta »neenakopravni« boj spremljajo na strani »šibkejšega« katerega »vznemirjene«, strah«, »razburjenje« in »ne-moč« (razen moči medijev za katero vedo da je na njihovi strani) je temelj novinarske zgodbe.

BITKA SE ZAČENJA TUDI V METLIKI (Dolenjski list)

Občani so res dobili strokovno oceno o vplivih elektromagnetnih sevanj RTV oddajnikov in baznih postaj na okolje, ki jo je izdelal Inštitut za varovanje zdravja RS. *Vendar, je tako strokovna da jo ne razumejo.*

ANTENA MOBILNE TELEFONIJE NA ŠOLSKI STREHI RAZBURILA STARŠE (Delo)

Razburjena mama enega od dijakov Srednje šole:

Vodstvo šole bi se moralo pri stvareh, ki bi utegnile vplivati na počutje in zdravje dijakov in zaposlenih, najprej moralo posvetovati z vsemi ki bi lahko bili prizadeti. Pri sprejeti sporni odločitvi ne gre prezreti opozoril ekološko ozaveščene javnosti in posameznih strokovnjakov, da elektromagnetno sevanje dolgotrajno še zdaleč ni tako nedolžno, kakor se skuša prikazati.

Ravnatelj šole:

Na vprašanje ali se mu zaradi opozoril o nevarnosti elektromagnetnega sevanja ne zdi neprimerno, da je za denarno odškodnino privolil v podpis pogodbe je odgovoril, da tega ne bi nikoli storil, če kot fizik ne bi poznal delovanje takšnih sistemov in če ne bi bil stoddostno prepričan, da je za šolo in njeno okolico antena povsem neškodljiva.

SPORNA ANTENA ŠE KAR »KRASI« GASILSKI DOM (Celjan)

- Krajanji trdno ostajajo pri svojem stališču, da »škodljiva« antena že ne bo sevala med njimi.
- Predstavnik krajanov Je predstavil njihove skrbi, ki so ljub trditvam predstavnikov Mobitela, da sevanje bazne postaje ni škodljivo, prepričani ravno nasprotno. *Predložili so kar nekaj študij, iz katerih je razvidno, da to sevanje poškoduje celice in kromosome.*
- V dvorani je bilo čutiti vse večjo napetost in nervozo krajanov, ki so nenehno poudarjali, da je antena tu nezaželena in naj jim je zato ne vsiljujejo. Prav tako so dodali *dejstva*, da bo zaradi bazne postaje cena njihovih nepremičnin nižja, predstavili so tudi »politiko« o dovoljenjih za postavitve podobnih anten v tujini in nenazadnje niso skrili strahu za škodo, ki jo utegne pustiti postaja na njihovem zdravju.

PROTI POSTAVITVI POSTAJE (Gorenjski glas)

- V Preddvoru menijo, da so ekološko ozaveščeni in da jih interesi kapitala ne morejo preslepiti s še tako lepo izdelanimi poročili državnih inštitutov.
- V imenu domačinov je govoril, ki je zoper postavitev bazne postaje navajal vrsto zadnje čase objavljenih časopisnih prispevkov o nevarnosti elektromagnetnega sevanja in o njegovem vplivu na zdravje ljudi.
- Shoda se je (nepovabljen) udeležil tudi predstavnik operaterja
Krajani predstavniku niso pustili dosti govoriti, saj so prepričani da manipulira s podatki. Po njihovem mnenju multinacionalke za mobilno telefonijo obvladujejo svet in z denarjem lahko naročijo kakršnokoli raziskavo.

KDO, KDAJ, KJE, KAJ, ZAKAJ IN S KAKŠNIM UČINKOM -
GOVORI?

Javnost zaupa objavljeni informaciji glede na verodostojnost vira.
Bolj ko zaupamo viru informacij bolj zaupamo tudi njeni vsebini.

Prevladujoči viri:

»*Pozitivni*« (nasprotujejo postavitvi)

- neuradni
- neimenovani (nekateri pravijo)
- predstavniki krajanov (imenovani)
- mediji nasploh
- neidentificirane raziskave
- vox populi : govornice (sliši se, kot je splošno znano, ni treba posebej razlagati)

KDO, KDAJ, KJE, KAJ, ZAKAJ IN S KAKŠNIM UČINKOM - GOVORI?

Javnost zaupa objavljeni informaciji glede na verodostojnost vira. Bolj ko zaupamo viru informacij bolj zaupamo tudi njeni vsebini.

Prevladujoči viri:

»*Negativni*« (neimenovani, ne govorijo, njihova mnenja posredno slišimo skozi »usta« novinarja ali nasprotnikov)

- država
- mobilni operaterji
- RTV organizacije
- kapital
- uradne raziskave (manipulirajo, lažejo, »podkupljene«, nerazumljive)

1. ZNANOSTI?

Primer 1:

Triletna raziskava je ugotovila, da radijsko sevanje iz mobilnih telefonov ne povzroča rasti tumorjev pri miših, se pravi, da jih verjetno ne povzroča niti pri ljudeh, poročajo avstralski raziskovalci. V nasprotju s to raziskavo Inštituta za medicino in veterino iz Adelaide, izvedeno na 1600 miših se je neka druga avstralska raziskava z miši pred petimi leti, dokopala do sklepa, da bi celični telefoni lahko pospešili rast tumorjev.

Nova raziskava sevanja mobilnih telefonov (Večer)

Primer 2:

Britanski strokovnjaki: ni dokazov, da mobilniki škodujejo zdravju (Finance, povzeto po STA)

Primer 3:

V julijski številki smo objavili pogovor s slovenskim strokovnjakom Njegovim mnenjem ob bok, ki se nanašajo zgolj na termično učinkovanje objavljamo mnenja uglednih strokovnjakov iz številnih držav, ki opozarjajo, da znanost ne ve dovolj, da bi lahko brez obotavljanja prižgala zeleno luč za neomejeno uporabo mobilnih telefonov. (Zdravje)

KOMU VERJETI?

2. GOVORICAM?

Novinarka: Vaščanov ni nihče nič vprašal, niti pojasnil zakaj je antena potrebna, razširile so se govornice, da bo zaradi sevanja ogroženo njihovo zdravje. Na pripravljeno javno tribuno so prišli vsi, samo od mobilnega operaterja, ki jih je sprl z namero postavitve antene, ni bilo nikogar. Strokovnjaki, celo iz tujine, pa so s seboj prinesli analize o domnevno škodljivih posledicah sevanja mobilnih telefonov.

Sporna GSM antena na gasilskem domu v Dragatušu (RTV Slovenija)

KOMU VERJETI?

3. KONKRETNIM IZKUŠNJIAM LJUDI?

Novinarka: Operater je postajo vklopil lani spomladi, nekateri krajan trdijo, da od tedaj naprej ko sploh niso vedeli, da postaja deluje, čutijo posledice.

Krajanka (1): Nespečnost, gomazenje po telesu recimo, pa kaj bi, razdražljivost, jaz sem postala, kaj vem, konfliktna oseba.

Krajanka (2): Jaz zaenkrat ne čutim nič, mislim sedaj če sem utrujena spim, če pa nisem, pa ne spim. To je moje mišljenje.

Elektromagnetska sevanja (RTV Slovenija)

»NE NA MOJEM DVORIŠČU«

- Značilnost modernih družb je vpetost kriz v vsakdanje življenje posameznika.
- Izbira partnerja, izbira in poraba hrane, izbira določenih izdelkov za vsakdanjo uporabo je povezana s sprejemanjem množice tveganih odločitev, katerih posledic ne poznamo in jih ne moremo nadzorovati.
- Danes večino komunikacij nadzorujejo množični mediji. Izbirajo dogodke, ki bodo postali tema javne razprave, in nam ponujajo razlage o izjemno kompleksnih problemih, o katerih nimamo osebnih izkušenj, ampak nadomestne medijske izkušnje.
- Zavedanje o možnih tveganjih je povezano predvsem z znanjem. Mediji so danes postali primarni vir vedenja ljudi o znanstvenih dosežkih. Popularizacija znanosti, njena dostopnost velikem številu državljanov pa lahko pripelje do znanstvenega populizma.